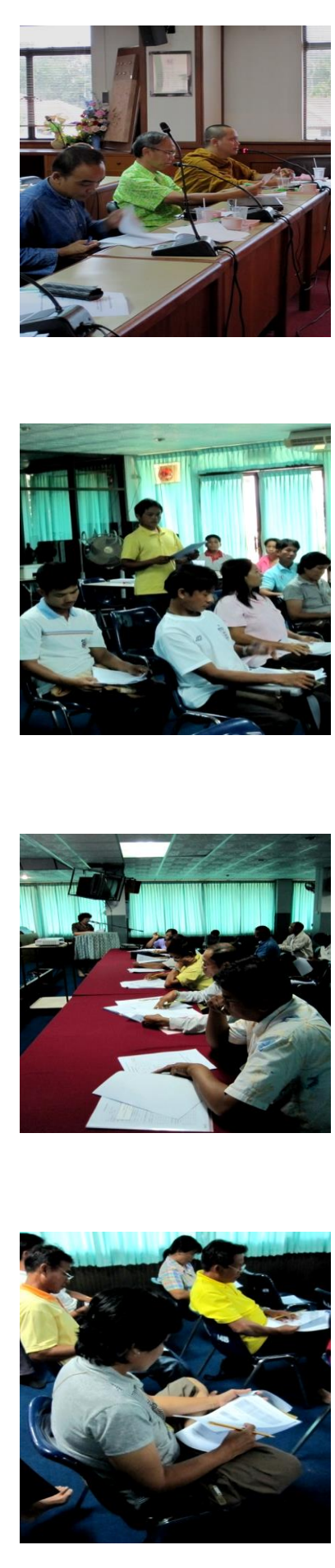


# โครงการ เครื่องมือการเรียนรู้ และนโยบายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ 21 จังหวัด

## หลักการและเป้าหมาย



โครงการมีเป้าหมายเพื่อได้แนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อการจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยมีประเด็นสำหรับการออกแบบ (เครื่องมือ) คือ ให้ชุมชนได้เรียนรู้ในด้านศักยภาพการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการฯ จึงอาศัยแบบสำรวจข้อมูลชุมชนซึ่งชุมชนได้เก็บรวบรวมไว้แล้วเป็นจุดตั้งต้นและแปลความหมายของข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นความรู้ คำว่า “**เครื่องมือการเรียนรู้**” เกิดขึ้นเมื่อตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการที่จะได้มาซึ่งความหมายของข้อมูลเหล่านั้น และกระบวนการที่ชุมชนจะเรียนรู้ความหมายเหล่านั้นได้จนเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้

สิ่งซึ่งนักวิชาการเห็นเป็นเรื่องง่ายในระดับพื้นฐานจึงได้รับการยกระดับขึ้นมาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้สำหรับชุมชน เครื่องมือการเรียนรู้ในโครงการนี้มี 2 ส่วน คือ เครื่องมือสำหรับแปลงข้อมูลให้เป็นที่น่าสนใจได้ และ ส่วนที่สองคือกระบวนการสื่อสาร ซึ่งโครงการฯ นี้มีหน้าที่หลักในการพัฒนาส่วนแรก สำหรับในส่วนที่ 2 ได้หยิบยืมวิธีการที่ปฏิบัติกันทั่วไป คือ การจัดเวทีเรียนรู้มาใช้และสังเคราะห์บทเรียนจากการจัดเวทีประชุมเสวนา โครงการนี้ทำงานผ่านเครือข่ายของชุมชนใน 4 จังหวัดนำร่อง คือ พิษณุโลก ชัยนาท กาฬสินธุ์และนครศรีธรรมราช



## วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบศักยภาพการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน
2. เพื่อได้เครื่องมือให้ชุมชนใช้เพื่อการเรียนรู้การจัดการเชิงเศรษฐกิจ
3. เพื่อได้ฐานข้อมูลการจัดการเชิงเศรษฐกิจของชุมชน
4. เพื่อทราบช่องว่างผลิตภาพเพื่อยกระดับผลผลิตของเกษตรกร
5. เพื่อทราบแนวทางเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการเชิงเศรษฐกิจของชุมชน

## การดำเนินงาน



## เครื่องมือเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน



## ข้อเสนอแนะ : แนวทางยกระดับการเรียนรู้และขยายผลสู่กว้าง

1. สร้างโครงข่ายการบริหารงาน โดยมี สกว. เป็นแกนกลางร่วมกับ สกอ. ทำหน้าที่บริหารการขับเคลื่อนขยายผลอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำความร่วมมือกับจังหวัดเป้าหมาย
2. เลือกจังหวัดที่มีความสนใจและเสนอแนวคิดการเรียนรู้ในระดับ จังหวัด เนื่องจากผู้ที่อยู่ในระดับจังหวัดมีความเข้าใจ เห็นประโยชน์และสามารถติดตามประเมินนโยบายได้ดี โดยจังหวัดควรขับเคลื่อนในลักษณะนโยบายบนลงล่างร่วมกับล่างขึ้นบน
3. ใช้ช่องทางการจัดทำ “แผนชุมชน” เป็นฐาน เพื่อไม่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชุมชนที่จะต้องจัดเก็บข้อมูลเป็นสองชุด โดยช่องทางนี้ ชุมชนจะได้โอกาสในการปรับปรุงแบบสำรวจของตนเอง และเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อจัดทำแผนชุมชนมากขึ้น
4. ถ่ายทอดเครื่องมือฯ ให้แก่สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นให้ทำหน้าที่เป็น trainers และที่เลี้ยงกุ่มชุมชนตามนโยบาย 1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความมั่นใจให้ชุมชน (ผลจากเวทีพบว่า ทุกแห่งเกิดความมั่นใจเมื่อมีครู) ทั้งนี้จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายอย่างเป็นทางการ โดยมีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสถาบันการศึกษากับ อปท./จังหวัด
5. เชื่อมโยงการเรียนการสอนของสถาบันในท้องถิ่นเข้ากับงานของชุมชน โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมงานในการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ด้านเทคนิค
6. สร้างแม่ไก่ท้องถิ่น (training the trainers) จำนวนมากพอสำหรับแต่ละจังหวัดที่ร่วมโครงการฯ โดยจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับความสามารถของแม่ไก่ (เช่น จังหวัดชัยนาทมีความเข้าใจในเครื่องมือค่อนข้างดี แต่ขาดความสามารถในการถ่ายทอด) ในปัจจุบันแกนนำจังหวัดมีความรู้ความเข้าใจแต่ความรู้เหล่านั้นกระจุกตัวอยู่เฉพาะระดับบน ยังไม่สามารถถ่ายทอดสู่หมู่บ้านได้
7. เลือกหมู่บ้านนำร่องที่มีความตั้งใจสูงที่จะเข้าร่วมโครงการ และใช้เวลาทำงานนานเพียงพอให้เห็นผลสำเร็จ หมู่บ้านเหล่านี้จะเป็นแหล่งสาธิตที่ดี และสามารถช่วยขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. บรรจุ “เศรษฐกิจชุมชน” ให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา โดยมีการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงของชุมชน

1. หลักสูตรการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนและช่องว่างผลิต เป็นหัวข้อที่ชุมชนให้ความสนใจและเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุดมีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในระดับชุมชนถึงระดับนโยบาย
2. หลักสูตรการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนจะเป็นประโยชน์กับครัวเรือนและการจัดบันทึกอย่างต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูลระดับหมู่บ้านด้วย
3. วิเคราะห์ต่อยอดข้อมูลบัญชีครัวเรือนให้เห็นภาพต้นทุนการประกอบอาชีพหรือต้นทุนการผลิตสินค้าหลักของครัวเรือน จนถึงค่าเฉลี่ยสำหรับหมู่บ้าน
4. จัดเวทีเรียนรู้ในหลักสูตรเดิมต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่ชุมชนที่ร่วมโครงการเครื่องมือการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน
5. จัดหลักสูตรเฉพาะตรงตามความต้องการของชุมชน เช่น การจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยวิเคราะห์ทุกมิติเชิงบูรณาการตลอดจนถึงการทำแผนธุรกิจ (ชัยนาทและนครศรีธรรมราช)
6. ปรับปรุงแบบสำรวจสำหรับจัดทำแผนชุมชนให้มีความครบถ้วนเพื่อใช้แทนแบบสำรวจเศรษฐกิจชุมชน และจัดหลักสูตรอบรมเฉพาะทางสำหรับระดับผู้นำชุมชนและตำบล
7. หลักสูตรขั้นต่อไปที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนควรประกอบด้วย
  - 7.1 การสุ่มตัวอย่างให้เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ระดับตำบลจนถึงระดับจังหวัด
  - 7.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณอย่างถูกต้องเพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเศรษฐกิจ
  - 7.3 การนับ/วัด ปริมาณทรัพยากรของชุมชน ในส่วนที่ไม่มีการจัดทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
  - 7.4 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรคและโอกาส โดยอาศัยหลักฐานแทนความรู้สึกและประสบการณ์เพียงอย่างเดียว
  - 7.5 การวิเคราะห์ผลจากการวางแผนชุมชนโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณอย่างเพียงพอ

**ด้านสาระเชิงวิชาการ**

ความแตกต่างในมิติต่างๆ ของชุมชน เช่น ระดับความเข้มแข็ง ความต้องการแก้ไขปัญหาและพื้นฐานความรู้ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้สาระและเครื่องมือทางเศรษฐกิจ การขยายผลจะประสบความสำเร็จได้เมื่อมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้รับ จึงมีข้อเสนอเพื่อพิจารณาการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ดังนี้